

ארתור נילר: פתיחה ל"כור-הנוצרף"

בעת המאורעות האלה היה [הכוהן] פאריס באמצע שנות הארבעים שלו... ביתו עמד ב"עיר"—אך אנו כיום ספק אם היינו קוראים לה כפר. בית-האסיפות היה בקירבת-מקום, ומגקודה זו ולחוץ—בכיוון המפרץ או בכיוון פנים-הארץ—היו כמה בתים חשוכים קטני-חלונות, מתפרבלים כנגד החורף הזועף של מאסאצ'וסטס. סאלם נוסדה כמעט ארבעים שנה קודם-לכן. בעיני העולם האירופי היה החבל כולו אזור-ספר ברברי המאוכלס כת של קנאים, שבכל-זאת שולחים היו מוצרים שפמותם וערכם עולים-והולכים מעט-מעט.

אין איש יכול לדעת לבטח מה היה טיבם של חיהם. לא היו להם סופרים—ואילו היה רומן מצוי בידם לא היו נותנים לאיש רשות לקרוא בו. אמונתם אסרה כל דבר הדומה לתיאטרון או ל"תענוגות-הבל". הם לא חגגו את חג-המולד, ופגרה מעבודה פירושה היה רק זה שעליהם להתרכז עוד יותר בתפילות.

אין זאת אומרת ששום דבר לא פרץ לתוך אורח-החיים המחמיר והקודר הזה. כאשר נבנה בית-משק חדש היו חברים מתכנסים "להגביה את הגג", והיו מבשלים מאכלים מיוחדים ומן-הסתם היה גם עסיס-תפוחים עז נמוג לקרואים. היה בסאלם מלאי הגון של לא-יוצלחים, שהיו יושבים בחיבוק-ידיים אצל שולחן-משחקים בפונדק... מסתבר כי יותר מן האמונה שמרה העבודה הקשה על המוראל במקום שלא יידרדר, שכן נאלצו הבריות להילחם עם האדמה כגיבורים על כל גרגר דגן, ושום איש לא היו עתותיו בידו להתבטל.

ועם זאת היו כמה קלי-ראש, כפי שאנו למדים מן המנהג למנות משמר של שני אנשים שתפקידם היה "להתהלך בעת עבודת-האלוהים ולשים לב לאנשים המתגוללים סביב בית-האסיפות, בלי לשמוע לדבר האלוהים ולמצוותיו, או הרובצים בבית או בשדות בלי לתת טעמים נכוחים לדבר, ולרשום את שמותיהם של אנשים כאלה, ולהביאם לשופטים, למען יוכלו לתבוע אותם לדין כיאות". נטייה יתירה זו להתערב בעסקיהם של אחרים היתה מנהג נושן ומכובד אצל אנשי סאלם, ובלי ספק יצרה רבים מן החשדות שעתידיים היו לפרנס את השגעון שהתפרץ לבוא... עת המחנה המזוין כמעט חלפה, ומאחר שהיתה הארץ שרויה בשלום במידה מתקבלת-על-הדעת—אם גם לא לגמרי—החלו דרכי המשמעת הישנות להשתכח. אבל, כבכל העניינים מסוג זה, לא נחתכו הדברים עד-תום, כי הספנה עדיין היתה בגדר אפשרות, והאחדות עדיין היתה הערובה הטובה ביותר לבטחון.

* המחזה הוצג בעברית בשם "צידי המכשפות", בתרגומו של אהרן אמיר, תחילה ב"הבימה" ואחרי-כן בתיאטרון החיפני.

קצה השממה היה קרוב. יבשת אמריקה השתרעה עד-אין-קץ מערבה, ומלאה היתה תעלומה לגביהם. יומם ולילה ניצבה על כתפיהם, אפילה ומאיימת, כי מתוכה הגיחו כפעם-בפעם שבטים אינדיאניים לפשיטות, ואחדים מצאן-מרעיתו של הרוורנד פאריס היו להם קרובים שנספו מידי אותם עובדי-עבודה-זרה.

הסנוביות הסתגרנית של האנשים האלה היא שנשאה באחריות חלקית לעובדה שהאינדיאנים לא התנצרו. מסתבר גם שהעדיפו ליטול אדמה מעובדי-עבודה-זרה ולא מנוצרים-אחים. על-כל-פנים, מעט מאד אינדיאנים התנצרו, ויושבי סאלם סבורים היו כי יער-הבתולים הוא אחוזתו האחרונה של השטן, בסיס-המולדת שלו ומצודת עמידתו האחרונה. למיטב ידיעתם היה היער האמריקאי המקום האחרון עלי-אדמות שאינו נותן כבוד ושבח לאלוהים.

מטעמים אלה, בתוך השאר, הפיצו סביבם סבר של התנגדות מהותית, אפילו של רדיפה. אבותיהם, כמובן, נרדפו בשעתם באנגליה. לכן עתה מצאו הם והפנסיה שלהם לנחוץ לשלול מכל כת אחרת את חירותה, לבל תיטמא ותישחת ירושלים שלהם החדשה על-ידי דרכי-שווא ורעיונות-תעוועים.

קיצורו של דבר, הם האמינו שמחזיקים הם בידיהם האיתנות את הגר אשר יאיר לעולם כולו. אנחנו ירשנו את האמונה הזאת, והיא עמדה לנו גם היתה לנו לרועץ. היא עזרה להם בכוח המשמעת שנתנה להם. הם היו, בכללו של דבר, אנשים מסורים, וכך היו חייבים להיות על-מנת להחזיק מעמד בחיים אשר בהם בחרו או שנוולדו לחיותם בארץ הזאת.

הוכחה לערכה של אמונתם בשבילים יכולים אנו למצוא באופי המנוגד של המושבה הראשונה בגיימסטאון, הלאה משם דרומה, בוירגיניה. האנגלים שירדו שם לחוף פעלו בעיקר מתוך רדיפת-בצע. הם אמרו ליטול את עשרה של הארץ החדשה ואחרי-כן לשוב עשירים לאנגליה. הם היו חבורה של אינדיבידואליסטים, וקבוצה מלבבת הרבה יותר מאנשי מאסאצ'וסטס. אבל וירגיניה עשתה בהם כלה. מאסאצ'וסטס ניסתה לקטול את הפוריטאנים, אך הללו עשו אגודה אחת: הם הקימו חברה שיתופית, שבתחילה לא היתה כמעט אלא מחנה מזוין שמנהיגותו אוטוקראטית ומסורה מאד. אולם היתה זו אוטוקראטיה מתוך הסכמה, כי מקטנם ועד גדולם מאוחדים היו על-ידי אידיאולוגיה משותפת שהנצחתה היתה הטעם והצידוק לכל סבלותיהם. התנזרותם, דבקותם-במטרה, חשדנותם כלפי כל עיסוקי-הבל, משפטם כבד-היד—כל אלה היו אפוא בסך-הכל מכשירים מושלמים לכיבוש המרחב הזה, העוין כל-כך את האדם...